DOI: https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2025.06(193).16
УДК: 796.8:796.015.15+796.093

Мартинюк Ю. Є.
кандидат наук з фізичного виховання і спорту,
старший викладач кафедри атлетизму та силових видів спору
Харківська державна академія фізичної культури, Харків 61058
https://orcid.org/0009-0006-6873-6083
Мулик К. В.
доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор,
завідувач кафедри здоров'я, фітнесу та рекреації
Харківська державна академія фізичної культури, Харків
https://orcid.org/0000-0002-6819-971X
Перевозник В. І.
кандидат наук з фізичного виховання і спорту, професор,
декан факультету організації спортивної діяльності
в одноборствах, ігрових і силових видах спорту
Харківська державна академія фізичної культури, Харків
https://orcid.org/:0000-0001-6798-1497
Джерелій В. В.
кандидат юридичних наук,
викладач кафедри фізичного виховання
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, Харків
https://orcid.org/0000-0001-5615-2714
Мозолюк О. В.
заслужений тренер України, майстер спорту з вільної боротьби
доцент кафедри теорії і методики фізичного виховання і спорту
Хмельницький національний університет, Хмельницький
https://orcid.org/0009-0009-4796-8354

ОСОБЛИВОСТІ ЗМАГАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БОРЦІВ РІЗНИХ ВАГОВИХ КАТЕГОРІЙ

Змагальна діяльність у спортивній боротьбі є складним процесом, який залежить від багатьох факторів, зокрема від вагової категорії спортсменів. Мета статті – визначити особливості змагальної діяльності борців різних вагових категорій. Проведено аналіз 60 сутичок борців греко-римського стилю на Олімпійських іграх 2024 року. Всі борці були поділені на три вагові групи: мала (60 кг, 67 кг), середня (77 кг, 87 кг) та важка (97 кг, 130 кг). Найбільш виконуваними прийоми у борців усіх вагових груп були: в партері – накати та кидки, а в стійці – виштовхування за килим та звалювання. Виявлено, що більш легкі спортсмени демонструють високу динаміку та техніко-тактичну майстерність, використовуючи швидкі переходи, активний маневр та комбінаційну боротьбу. Натомість борці важчих вагових категорій більше покладаються на силу, стабільність у стійці та здатність ефективно використовувати контроль суперника. Саме ці відмінності визначають характер змагальної діяльності та вимагають індивідуального підходу до тренувального процесу.

Ключові слова: *змагальна діяльність, спортивна боротьба, висококваліфіковані спортсмени, показники, вагові категорії, правила змагань.*

Martyniuk Y., Mulyk K., Perevoznyk V., Dzherelii V., Mozoliuk A. Features of competitive activity among wrestlers of different weight categories. *Competitive activity in wrestling is a complex process that depends on many factors, including the weight category of the athletes. The division of wrestlers into weight categories creates equal conditions for competition while also determining the specifics of a wrestling bout. Representatives of different weight categories have unique characteristics in their competitive approach, which are influenced by physiological, technical-tactical, and psychological factors. The aim of this article is to determine the features of competitive activity among wrestlers of different weight categories. An analysis was conducted on 60 Greco-Roman wrestling bouts at the 2024 Olympic Games. All wrestlers were divided into three weight groups: light (60 kg, 67 kg), middle (77 kg, 87 kg), and heavy (97 kg, 130 kg). Ten key technical-tactical actions were identified. Wrestlers in all weight groups performed more moves in parterre than in a standing position. The most commonly executed moves across all weight groups were gut wrenches and lifts in parterre, while step outs and take downs were most frequent in a standing position. Competitive performance indicators were determined. It was found that lighter athletes demonstrate high dynamism and technical-tactical mastery, utilizing quick transitions, active maneuvering, and combination wrestling. In contrast, wrestlers in heavier weight categories rely more on strength, stability in stance, and the ability to effectively control their opponent. These differences define the nature of competitive activity and require an individualized approach to the training process.*

Keywords: *competitive activity, wrestling, elite athletes, indicators, weight categories, competition rules.*

Постановка проблеми. Змагальна діяльність у спортивній боротьбі є складним процесом, який залежить від багатьох факторів, зокрема від вагової категорії спортсменів. Розподіл борців за ваговими категоріями створює рівні умови для змагань, водночас визначаючи специфіку ведення змагальної сутички. Представники різних вагових категорій мають свої унікальні особливості ведення змагальної сутички, що обумовлено фізіологічними, техніко-тактичними та психологічними чинниками. Важливу роль відіграють рівень прояву сили, витривалості, швидкості, а також тактична підготовка, що впливає на вибір стратегії та стилю ведення змагальної сутички [3; 10; 11].

Крім того, спортивна боротьба відноситься до тих видів спорту, в яких продовжується активний пошук оптимальних правил змагань і, відповідно, методики вдосконалення змагальної діяльності з метою підвищення реалізаційної ефективності техніко-тактичних дій борців та загальної видовищності змагань [2; 6; 7].

Аналіз літературних джерел. В сучасній літературі проблемі аналізу сучасної змагальної діяльності у спортивній боротьбі присвячено багато досліджень. На основі аналізу змагальної діяльності дослідники розробляли моделі найсильніших збірних команд світу [6]; порівнювали показники змагальної діяльності борців різних вікових груп [1] та різної статті [4]; визначали особливості сучасної змагальної діяльності [2]; проводили оцінку сильних та слабких сторін підготовленості спортсменів [8]; прогнозували майбутні результати спортсменів на змаганнях [5]; виділяли різні параметри та найбільш використовувані техніко-тактичні дії у борців різних стилів протиборства [9]; визначали вплив змін правил змагань на видовищність боротьби [7]. Також, багато досліджень було присвячено визначенню особливостей фізичної підготовленості [3], психофізіологічних здібностей [10] та техніко-тактичної майстерності [11] борців різних вагових категорій.

Все вище зазначене дає можливість стверджувати, що для підготовки спортсменів високого класу важливо проводити дослідження особливостей змагальної діяльності борців різних вагових категорій в сучасних вимогах, це дозволить краще зрозуміти специфіку спортивної підготовки спортсменів, оптимізувати тактичні схеми та підвищити ефективність їхніх виступів на змаганнях.

Мета дослідження – визначити особливості змагальної діяльності борців різних вагових категорій.

Матеріали і методи дослідження. Проведено аналіз протоколів і відеозаписів Олімпійських ігор 2024 року з греко-римської боротьби. Всього було проаналізовано 60 сутичок, по 10 сутичок в кожній ваговій категорії. Всі борці були поділені на три вагові групи: мала (60 кг, 67 кг), середня (77 кг, 87 кг) та важка (97 кг, 130 кг). Оцінку змагальної діяльності здійснювала група експертів (n=3), узгодженість оцінки експертів підтверджено значеннями коефіцієнта конкордації (W=0,79-0,84; p<0,05).

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналіз змагальної діяльності на Олімпійських іграх 2024 року з греко-римської боротьби дозволив виділити 10 основних техніко-тактичних дій (ТТД): 4 в партері та 6 в стійці. Борці всіх вагових груп провели більше ТТД в партері, ніж в стійці. Але найбільше співвідношення спостерігалось у борців середньої вагової групи (партер – 62,84 %, стійка – 37,26 %), потім у борців важкої вагової групи (партер – 58,33 %, стійка – 41,67 %) та у борців малої вагової групи (партер – 51,43 %, стійка – 48,57 %). Найбільш виконуваними ТТД у борців усіх вагових груп були: в партері – накати та кидки, а в стійці – виштовхування за килим та звалювання (табл. 1).

Таблиця 1

Техніко-тактичні дії, які були проведені борцями різних вагових груп на Олімпійських іграх 2024 року (n=60 сутичок)

Техніко-тактичні дії	Вагові групи					
	Мала (n=20)		Середня (n=20)		Важка (n=20)	
	Кількість разів	%	Кількість разів	%	Кількість разів	%
Стійка						
Кидки нахилом	4	5,71	1	1,96	2	4,17
Кидки підворотом	5	7,14	3	5,88	1	2,08
Кидки прогином	2	2,86	-	-	2	4,17
Звалювання	11	15,71	4	7,85	8	16,67
Виштовхування за килим	10	14,29	9	17,65	7	14,58
Контрприйоми в стійці	2	2,86	2	3,92	-	-
Всього в стійці:	34	48,57	19	37,26	20	41,67
Партер						
Накати в партері	17	24,29	14	27,45	16	33,33
Кидки в партері	10	14,29	14	27,45	6	12,50
Перевороти в партері	4	5,71	3	5,88	2	4,17
Котрприйоми в партері	5	7,14	1	1,96	4	8,33
Всього в партері:	36	51,43	32	62,74	28	58,33
Всього стійка та партер:	70	100,00	51	100,00	48	100,00

Варто зазначити, що найбільша кількість оцінених нетехнічних дій було у борців середньої вагової групи (44 рази), а у борців малої та важкої вагової групи – по 37 разів (рис. 1).

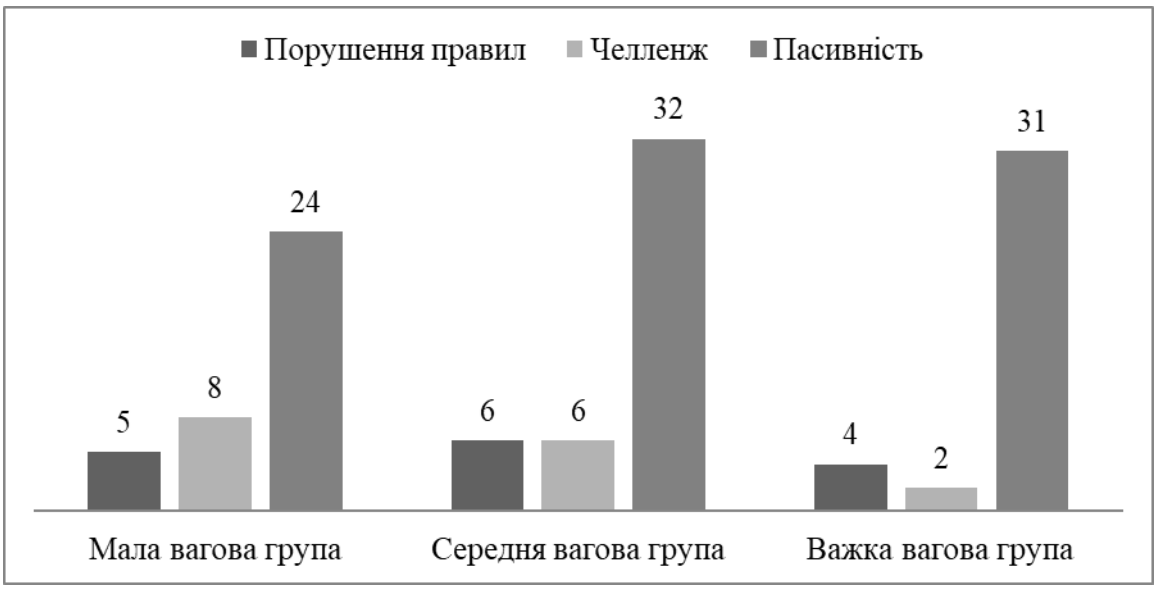

Рис. 1. **Кількість нетехнічних дій, які були оцінені суддями у борців різних вагових груп на Олімпійських іграх 2024 року (n=60 сутичок)**

В таблиці 2 представлені показники змагальної діяльності борців греко-римського стилю різних вагових груп на Олімпійських іграх 2024 року. Аналіз таблиці показує, що ефективність атаки в стійці найвища у борців важкої вагової групи (77 %), ефективність атаки в партері більша у борців легкої вагової групи (71 %). Ефективність захисту в стійці та в партері краще у борців важкої вагової групи (87 % та 85 %, відповідно). Інтервал атаки та успішної атаки найвищий у борців легкої вагової групи (52 с та 90 с, відповідно). Середня оцінка в стійці та в партері більша у борців легкої вагової групи (4,37 бали та 3,65 бали, відповідно). Також, середня кількість набраних балів в сутички найбільша у борців легкої вагової групи (5,97 балів) та у них більш всього дострокових перемог (30 % від всіх сутичок). Це сприяло на найменший час сутички, він склав 285 с у борців цієї вагової групи.

Таблиця 2

Показники змагальної діяльності борців різних вагових груп на Олімпійських іграх 2024 року (n=60 сутичок)

Показники	Вагові групи		
	Мала (n=20)	Середня (n=20)	Важка (n=20)
Ефективність атаки в стійкі, %	73	60	77
Ефективність атаки в партері, %	71	69	65
Ефективність захисту в стійки, %	84	86	87
Ефективність захисту в партері, %	79	72	85
Інтервал атаки, с	52	59	82
Інтервал успішної атаки, с	90	94	117
Середня оцінка в партері, бал	4,37	3,80	4,28
Середня оцінка в стійкі, бал	3,65	3,60	2,17
Середня кількість балів за сутичку, бал	5,97	5,61	4,55
Середній час сутички, с	285	311	304
Достроково виграні сутички, %	30	25	25

Висновки. Проведено аналіз змагальної діяльності борців греко-римського стилю на Олімпійських іграх 2024 року. Виділено 10 основних техніко-тактичних дій. Борці всіх вагових груп провели більше прийомів в партері, ніж в стійці. Найбільш виконуваними прийоми у борців усіх вагових груп були: в партері – накати та кидки, а в стійці – виштовхування за килим та звалювання Визначено, що більш легкі спортсмени демонструють високу динаміку та техніко-тактичну майстерність, використовуючи швидкі переходи, активний маневр та комбінаційну боротьбу. Натомість борці важчих вагових категорій більше покладаються на силу, стабільність у стійці та здатність ефективно використовувати контроль суперника. Саме ці відмінності визначають характер змагальної діяльності та вимагають індивідуального підходу до тренувального процесу.

Перспективи подальших досліджень будуть спрямовані на розробку тренувальних завдань для борців греко-римського стилю різних вагових груп.

Література

1.Коробейнікова Л. Г., Коробейніков Г. В., Тропін Ю. М., Докманац М., Кербі Д. Порівняльний аналіз показників змагальної діяльності на чемпіонатах світу серед борців різних вікових груп. Єдиноборства, 2025. №1(35), С. 28-35.

2.Коробейніков Г. В., Тропін Ю. М., Докманац М., Кєрімов Ф. А., Байч М. Аналіз змагальної діяльності борців-медалістів на Олімпійських іграх 2024 року. Єдиноборства, 2025. №2(36), С. 33-40.

3.Тропін Ю. М., Бойченко Н. В. Особливості фізичної підготовленості кваліфікованих борців різних вагових категорій. Фізична культура, спорт і здоров'я: стан, проблеми та перспективи. XIX міжнародна науково-практична конференція, Харків, 2019. С. 98-99.

4.Curby D., Dokmanac M., Kerimov F., Tropin Y., Latyshev M., Bezkorovainyi D., Korobeynikov G. Performance of wrestlers at the Olympic Games: gender aspect. Pedagogy of Physical Culture and Sports, 2023. №27(6), P. 487-93.

5.Latyshev M., Tropin Y., Podrigalo L., Boychenko N. Analysis of the Relative Age Effect in Elite Wrestlers. Ido movement for culture. Journal of Martial Arts Anthropology, 2022. №3, P. 28-32.

6.Latyshev M., Tropin Y., Pryimakov O., Curby D., Dokmanac M., Baic M., Korobeynikov G., Kerimov F., Khamidjonov A., Mirzolim M. Greco-Roman Wrestling on the World Stage: Performance Trends and Country Comparisons. Journal of Martial Arts Anthropology, 2024. №24(4), C. 33-39.

7.Matkarimov R., Korobeynikov G., Tropin Y., Biletska V., Curby D., Dokmanac M., Kerimov F. Indicators of Spectacle in Wrestling at the 2021 Olympic Games. Slobozhanskyi Herald of Science and Sport, 2024. №28(1), P. 38-43.

8.Pashkov I., Tropin Y., Romanenko V., Goloha V., Kovalenko J. Anlysis of competitive of highly qualified wrestlers. Slobozhanskyi herald of science and sport, 2021. №9(5), P. 30-39.

9.Tropin Y., Latyshev M., Saienko V., Holovach I., Rybak L., Tolchieva H. Improvement of the Technical and Tactical Preparation of Wrestlers with the Consideration of an Individual Combat Style. Sport Mont, 2021. №19(2), P. 23-28.

10. Tropin Y., Korobeynikov G., Curby D., Vorontsov A., Shatskih V. Model characteristics of sensorimotor reactions and specific perceptions of wrestlers among different weight categories. International Journal of Wrestling Science, 2019. Volume 9, Number 2, P. 14-17.

11. Tropin Y., Korobeynikov G., Shatskikh V., Korobeynikova L., Vorontsov A. Model characteristics of technico-tactical fitness of highly skilled Greco-Roman wrestlers of different weight categories. Science in Olympic Sport, 2019. №2, C. 29-35.

Reference

1.Korobeynikova, L. H., Korobeynikov, H. V., Tropin, YU. M., Dokmanats, M., & Kerbi, D. (2025). Porivnyal'nyy analiz pokaznykiv zmahal'noyi diyal'nosti na chempionatakh svitu sered bortsiv riznykh vikovykh hrup. Yedynoborstva, 1(35), 28-35.

2.Korobeynikov, H. V., Tropin, YU. M., Dokmanats, M., Kyerimov, F. A., & Baych, M. (2025). Analiz zmahal'noyi diyal'nosti bortsiv-medalistiv na Olimpiys'kykh ihrakh 2024 roku. Yedynoborstva, 2(36), 33-40.

3.Tropin, YU. M., & Boychenko, N. V. (2019). Osoblyvosti fizychnoyi pidhotovlenosti kvalifikovanykh bortsiv riznykh vahovykh katehoriy. Fizychna kul'tura, sport ta zdorov'ya: stan, problemy ta perspektyvy. KHIKH mizhnarodna naukovo-praktychna konferentsiya, Kharkiv, 98-99.

4.Curby, D., Dokmanac, M., Kerimov, F., Tropin, Y., Latyshev, M., Bezkorovainyi, D., Korobeynikov, G. (2023). Performance of wrestlers at the Olympic Games: gender aspect. Pedagogy of Physical Culture and Sports, 27(6), 487-93.

5.Latyshev, M., Tropin, Y., Podrigalo, L., & Boychenko, N. (2022). Analysis of the Relative Age Effect in Elite Wrestlers. Ido movement for culture. Journal of Martial Arts Anthropology, 3, 28-32.

6.Latyshev, M., Tropin, Y., Pryimakov, O., Curby, D., Dokmanac, M., Baic, M., Korobeynikov, G., Kerimov, F., Khamidjonov, A., & Mirzolim, M. (2024). Greco-Roman Wrestling on the World Stage: Performance Trends and Country Comparisons. Journal of Martial Arts Anthropology, 24(4), 33-39.

7.Matkarimov, R., Korobeynikov, G., Tropin, Y., Biletska, V., Curby, D., Dokmanac, M., & Kerimov, F. (2024). Indicators of Spectacle in Wrestling at the 2021 Olympic Games. Slobozhanskyi Herald of Science and Sport, 28(1), 38-43.

8.Pashkov, I., Tropin, Y., Romanenko, V., Goloha, V., & Kovalenko, J. (2021). Anlysis of competitive of highly qualified wrestlers. Slobozhanskyi herald of science and sport, 9(5), 30-39.

9.Tropin, Y., Latyshev, M., Saienko, V., Holovach, I., Rybak, L., & Tolchieva, H. (2021). Improvement of the Technical and Tactical Preparation of Wrestlers with the Consideration of an Individual Combat Style. Sport Mont, 19(2), 23-28.

10. Tropin, Y., Korobeynikov, G., Curby, D., Vorontsov, A., & Shatskih, V. (2019). Model characteristics of sensorimotor reactions and specific perceptions of wrestlers among different weight categories. International Journal of Wrestling Science, 2(9), 14-17.

11. Tropin, Y., Korobeynikov, G., Shatskikh, V., Korobeynikova, L., & Vorontsov, A. (2019). Model characteristics of technico-tactical fitness of highly skilled Greco-Roman wrestlers of different weight categories. Science in Olympic Sport, 2, 29-35.